

FELSZÍNI VIZEK MENNYISÉGE

A 2005/2006. hidrológiai évben folytatódtak a Duna 1843 fkm szelvényében 1995. júniusában megvalósult ideiglenes fenékküszöb hatásterületén az 1995. évi szlovák-magyar közös Megállapodás szerint kijelölt felszíni víz észlelő állomásokon a Megállapodás Szabályzatában meghatározott vízszint észlelések és vízhozam mérések.

A megfigyelő rendszer mérőhelyeinek helyszínrajza és az azonosításukra szolgáló EORT rendszerű földrajzi koordináták listája a Jelentés része.

Határszelvényben átadott vízhozamok

Az 1995. április 19-ei kormányközi megállapodás 2. mellékletében a Felek rögzítették a Duna vízkészletének az ideiglenes megosztását. Ez alapján a szlovák Fél a Duna pozsonyi szelvényébe érkező vízhozamok függvényében köteles az Öreg-Dunába vízhozamot bevezetni. Átlagos pozsonyi éves vízhozamok esetében az Öreg-Dunába bevezetett vízhozamok éves átlagértéke 400 m³/s-nak kell lennie. Október 01. és március 31. között átvezetett vízhozam minimális értéke 250 m³/s-nál kevesebb nem lehet, a vegetációs időszakban, április 01. és szeptember 30. között pedig a minimálisan átvezetett értéknek legalább 400 m³/s-nak kell lennie.

Az árhullámok esetében a 600 m³/s feletti vízmennyiséget, az éves átlagérték meghatározásánál nem lehet figyelembe venni.

A tárgyi munkához felhasznált vízrajzi adatok az Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság 2003. év folyamán az ISO 9001:2000 szabvány alapján bevezetett minőségirányítási rendszere szerint álltak elő.

Duna főmeder

A Dunai Albizottság által elfogadott vízhozammérési ütemterv alapján a két Fél közös vízhozam-méréseket hajtott végre a Dunán, a Mosoni-Dunán és a Szivárgó csatornán.

A főmederbe átadott vízhozamok meghatározása érdekében a rajkai szelvényben, a doborgazi és a helenai szelvényben végeztünk vízhozam-méréseket. A rajkai méréseket ellenőrző mérésenként vettük figyelembe. A mérési eredmények alapján az átadott vízhozamok napi átlagos idősorát a szlovák Fél (SHMU) bevonásával állítottuk elő a doborgazi és helenai vízmércék idősorainak felhasználásával.

A vízátadás havi jellemzőit a következő táblázat tartalmazza:

	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	Éves
Minimum	244	233	216	235	230	566	563	557	379	356	256	220	216
Átlag	261	250	304	318	569	1050	727	672	479	660	420	232	495
Maximum	286	300	613	565	3300	3340	1660	1880	606	2630	1360	251	3340

Az éves átlagérték, az árhullámok levonulásakor történt többletvíz átadást nem figyelembe véve 405 m³/s. A hidrológiai évben a maximális dévényi napi átlagos vízhozam 7945 m³/s volt (2006.03.31.). A szlovák Fél árhullám levonulása miatt nagyvízi vízhozam-megosztást 3 alkalommal végzett (2006.03.28-04.10., 2006. 05.30-06.07., illetve 2006.08.08-11.). Ezen kívül még 2 időszakban volt a megállapodástól eltérő vízátadás a 2006.05.17-05.29. és a 2006.09.21-22. közötti időszakokban a bösi erőmű üzemelése miatt. A szigetközi jobboldali hullámtéri vízpótlórendszer részleges elárasztására 2006-ban, a március végén – április elején levonuló árhullám miatt nem került sor.

A dévényi vízhozam éves átlaga 2201 m³/s volt, míg az átadott vízhozam éves átlaga 405 m³/s. A fentiek alapján a vízátadás éves átlagértéke, mérési hibahatárokat figyelembe véve megfelel a Megállapodásnak.

A táblázatból, illetve a napi adatokból megállapítható, hogy a minimálisan átadandó vízmennyiségek esetében a Megállapodásban rögzített értékektől 2005. november-decemberben, illetve 2006. januárjában kisebb elmaradás volt.

A rajkai szelvény vízállás és vízhozam idősorát a melléklet tartalmazza.

Mosoni-Duna vízpótlása

Dunacsúnyi vízpótló műtárgyon történő vízátadás

A Mosoni-Duna számára átadott vízhozamot két helyen mértük a szlovák Féllel közösen. Az egyik mérőszelvény közvetlenül a dunacsúnyi műtárgy alatt szlovák területen található, a másik magyar területen az I. zsilip felett. A vízmegosztás alapján a szlovák Fél a dunacsúnyi műtárgyon 40 m³/s vízhozamra átvezetését vállalta a műszaki és hidrológiai feltételek megléte esetén. Ettől való elmaradás csak előre bejelentett műszaki indokokkal alátámasztott esetben történt.

A havi jellemzőket az alábbi táblázat tartalmazza:

	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	Éves
minimum	43,1	28,2	33,9	17,4	4,4	0,0	39,6	10,6	10,0	19,6	31,7	31,7	0,00
átlag	44,2	41,8	44,1	40,3	35,8	30,5	43,7	34,8	40,8	38,2	33,0	35,4	38,55
maximum	45,5	43,7	45,9	44,0	42,5	44,4	45,3	44,7	44,4	44,4	34,4	44,9	45,90

Az átadott vízmennyiség éves átlagban 38,6 m³/s. A megállapodás szerinti értéktől való elmaradás annak köszönhető, hogy a 2005-2006-os hidrológiai évben több árhullám is érkezett a Lajtán, melyek miatt – tekintetbe véve a Mosoni-Duna Lajta torkolat alatti szakaszának vízszállító képességét – kérnünk kellett a Szlovák Félről a Mosoni-Duna számára átadott vízmennyiség ideiglenes csökkentését.

Szivárgó csatorna

A Szivárgó csatornán a vízmegosztási Megállapodás 3 m³/s vízátadását rögzíti. Itt is két mérőszelvénynél történt közös vízhozammérés. A szlovák területen a dunacsúnyi műtárgyakkal egy szelvényben, a magyar területen a II. zsilip feletti szelvényben mértünk. A II. zsilipen érkezett vízhozamok hazai jellemzői a következők:

	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	Éves
minimum	1,94	1,54	1,48	1,24	1,16	2,40	2,06	2,16	2,77	2,16	2,52	2,27	1,16
átlag	2,66	1,98	1,75	1,41	1,57	3,51	3,25	3,22	3,42	2,99	2,77	2,62	2,60
maximum	3,60	2,40	2,06	1,57	4,56	5,92	4,78	4,78	3,83	4,56	3,35	3,05	5,92

Éves átlagban az átadott vízmennyiség 2,6 m³/s, a maximális áprilisi 5,92 m³/s mellett.

A tavalyi évben a Mosoni-Duna számára átlagosan átadott vízhozam 41,2 m³/s, ami az előírt mennyiség 96 %-a.

Magyar területen végrehajtott vízmegosztás

A magyar területeken a vízmegosztás célja, hogy mind a hullámtér, mind a Mosoni-Duna és a mentett oldali területek vízellátása az üzemelési szabályzatban rögzítetteknek megfelelően folyamatosan biztosított legyen.

A hullámtér vízellátása

A magyar oldali hullámtérbe két helyről lehet vizet vezetni:

a./ a Fenékküszöb és a dunakiliti duzzasztómű által előállított vízszint segítségével a főmederből 3 db töltőbukón keresztül. Ezek egyesített vízhozamát a helenai mérőszelvénynél lehet meghatározni,

b./ a másik vízbevezetési hely a Szivárgó csatornából az V. zsilipen keresztül.

A Helenai szelvénynél a szlovák Féllel szintén közös vízhozamméréseket végeztünk, amelyeket egyeztettünk, és a közösen elfogadott mérések felhasználásával állítottuk elő a napi átlagos vízhozam idősort.

Ezek havi jellemzői a következők voltak:

	Nov,	Dec,	Jan,	Febr,	Márc,	Ápr,	Máj,	Jún,	Júl,	Aug,	Szept,	Okt,	Éves
minimum	12,3	2,6	7,7	6,6	18,1	89,3	94,5	121,0	62,7	54,7	27,2	5,4	2,6
átlag	18,6	11,1	11,2	17,2	78,3	137,0	119,0	141,0	101,0	107,0	61,1	14,5	68,1
maximum	24,8	20,1	21,4	39,5	348,0	355,0	187,0	197,0	153,0	271,0	120,0	40,0	355,0

Az V, zsilipen keresztül bevezetett vízhozam:

	Nov,	Dec,	Jan,	Febr,	Márc,	Ápr,	Máj,	Jún,	Júl,	Aug,	Szept,	Okt,	Éves
minimum	28,20	19,40	36,00	6,42	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	17,80	0,00
átlag	38,70	32,90	38,20	32,80	15,80	3,88	2,31	2,01	6,50	2,88	9,84	26,30	17,68
maximum	40,50	37,20	39,50	39,50	27,80	8,76	7,97	4,01	12,10	10,10	18,20	38,20	40,50

Összesen a hullámtérre bejutó vízhozam havi jellemzői:

	Nov,	Dec,	Jan,	Febr,	Márc,	Ápr,	Máj,	Jún,	Júl,	Aug,	Szept,	Okt,	Éves
minimum	44.30	38.82	44.83	41.61	44.90	96.78	97.48	126.61	75.30	67.48	45.70	32.70	32.70
átlag	57.39	44.04	49.39	50.05	94.14	140.84	121.07	143.41	107.87	110.42	71.00	40.80	85.87
maximum	63.90	48.10	57.50	62.20	327.00	350.00	183.00	189.00	149.00	244.00	105.02	59.40	350.00

A Mosoni-Duna vízellátása

A Mosoni-Duna vízellátása a Szivárgó csatornából a VI, zsilipen keresztül lehetséges, Ennek a vízhozamnak a meghatározása a zsilip alatti mérőszelvénynél történik,

A bevezetett vízhozam havi jellemzői:

	Nov,	Dec,	Jan,	Febr,	Márc,	Ápr,	Máj,	Jún,	Júl,	Aug,	Szept,	Okt,	Éves
minimum	6,07	6,58	2,50	6,99	4,62	4,14	33,60	9,88	22,20	20,20	12,60	6,50	2,50
átlag	8,79	11,90	9,71	12,20	23,70	29,00	41,40	34,10	36,60	36,10	24,30	11,60	23,28
maximum	21,40	21,70	19,20	22,20	43,70	41,30	45,40	44,70	41,30	43,70	33,90	20,20	45,40

A Mosoni-Duna vízellátása az ideiglenes üzemeltetési szabályzatban foglaltak szerint történik. A vízpótlás az érdekeltek igényeinek figyelembe vételével a Duna vízjárását követi, vegetációs időszakon kívül kisvízi állapot előállításával. Ebben az évben is kihasználtuk a vízkormányzás adta lehetőségeket: a Szivárgó csatornán érkező vizek egy részének a hullámtérbe történő bevezetésével tudtuk biztosítani a szükséges kisvízi állapotokat is.

Felszíni vizek vízszintjeinek változása

2001-ben hazánkban is életbe lépett az Európai Unió Víz Keretirányelve. Ennek értelmében vizeink víztestbe sorolása, tipizálása, minősítése 2005 tavaszára megtörtént. A Nemzeti jelentés hatáskörébe 7 víztest tartozik:

Víztest kódja	Víztest meghatározása	Besorolás	Kockázatoság		
			Morfológia	Veszélyes anyagok	Szerves- és tápanyagok
HU_RW_AAA626_1790-1852_S	Duna, Gönyű felett	23	Igen	Lehetséges	Nem
HU_RW_AAA626_1708-1790_M	Duna, Gönyű Szob között	24	Igen	Lehetséges	Lehetséges
HU_RW_AAA429_0000_0023_M	Mentett oldali vízpótló rendszer (MOVP)	12*	Igen	Lehetséges	Lehetséges
HU_RW_AAB622_0087-0119_S	Mosoni-Duna, Lajta torkolat feletti szakasz	13**	Igen	Lehetséges	Lehetséges
HU_RW_AAB622_0015-0087_M	Mosoni-Duna, Lajta és Rába torkolat közötti szakasza	13**	Igen	Lehetséges	Lehetséges
HU_RW_AAB622_0000-0015_S	Mosoni-Duna, Rába torkolat alatti szakasza	14***	Igen	Lehetséges	Lehetséges
HU_RW_NO7085_0000_0010_M	Szivárgó csatorna	-	Nem	Lehetséges	Nem

* Síkvidéki, meszes hidrogeológiai jellegű, durva mederanyagú, nagy vízgyűjtő (10 – 1000 km²) területű

** Síkvidéki, meszes hidrogeológiai jellegű, durva mederanyagú, nagy vízgyűjtő (1000 – 10000 km²) területű

*** Síkvidéki, meszes hidrogeológiai jellegű, durva mederanyagú, nagyon nagy vízgyűjtő (10000 km² feletti) területű

A víztestek referencia feltételeit az 1950-es évek vízjárásának megfelelő állapotok adják. A Szigetközben referencia-feltétel meghatározására már a Duna jobb parti mellékágrendszer vízpótlásának tervezésekor (90-es évek végén) sor került. Az akkor meghatározott referenciaigények a VKI ajánlásának is eleget tesznek. A referenciaállapot meghatározásánál egy olyan medermorfológiai információkkal, illetve vízrajzi adatokkal rendelkező időintervallum megtalálása volt a cél, amely környezeti állapota még leginkább hasonlít a folyószakasz emberi beavatkozások előtti jellemző állapotához. Fontos volt azonban az is, hogy az olyan beavatkozások, melynek célját a jövőben is feltétlenül fent kell tartani (pl. árvízvédelem), szintén figyelembe legyenek véve. Ezen elvek alapján került sor az 1950-es évek időszakának kiválasztására. A vízpótlással a Duna jobb parti hullámterén a referencia állapotoknak megfelelő vízállapotot igyekszünk létrehozni.

A Duna szigetközi szakaszának vízállapotait a dévényi szelvény vízjárása határozza meg. A folyó éves átlagos vízhozama – hidrológiai év – a pozsonyi szelvényben 2201 m³/s volt, míg a rajkai szelvényben átadott vízhozam átlaga az árhullámokkal együtt 495 m³/s. Ennek alapján a 2005-2006-os hidrológiai évben a folyó vízhozamának átlagosan 22 %-a érkezett a Rajka-Szap közötti közös Duna szakaszra.

A Duna főmederre jellemző vízállásait a közös monitoring rendszerrel érintett területen a rajkai, a Dunakiliti duzzasztómű felvízi, a doborgazi, a dunaremetei, ásványrárói és a vámoszabadi vízmércék adataival lehet jellemezni. A közös monitoring a Duna két víztestére terjed ki, a *HU_RW_AAA626_1790-1852_S*, és a *HU_RW_AAA626_1708-1790_M* jelű Duna-szakaszra. A Gönyű feletti szakasz (*HU_RW_AAA626_1790-1852_S*) négy, jellegében jól elkülöníthető vízállapotú szakaszra bontható:

- a./ **a Rajka és Dunakiliti közötti szakasz**, amely a fenékküszöb és a duzzasztómű által duzzasztott szakasz,
- b./ a Dunakiliti alvize és Dunaremete közötti szakasz; ez duzzasztás nélküli, alacsony vízszintű szakasz,
- c./ **a Dunaremete – Szap közötti**, az üzemvízcsatorna változó visszaduzzasztásával érintett szakasz,
- d./ **a Szap – Vámoszabadi - Komárom Duna szakasz**, amelyen a bösi szakaszos üzemnek megfelelően változó vízállású, duzzasztás nélküli szakasz.

A negyedik szakasz a *HU_RW_AAA626_1708-1790_M* jelű víztest egy részét is magába foglalja.

Az egyes szakaszok jellemzése

a./ Ezen a szakaszon lényegében a fenékküszöb megépítése óta a középvízi mederben maradó duzzasztás van. Ez a duzzasztott vízszint teszi lehetővé a hullámtér vízellátását, és egyben limitálja a Felső-Szigetközben a hullámtéren maximálisan kialakítható vízszinteket. Ezen a folyószakaszon a mellékágrendszer vízszintje a főmeder vízszintje alatt van. A 2005 – 2006 hidrológiai évben az egyeztetett mérések során (melyek az árvízi méréseket nem foglalják magukba) a rajkai szelvényben a szelvény-középsébség 0,35-0,77 m/s között változott.

Ebben a hidrológiai évben árvízi levezetés háromszor volt:

2006.03.28-04.10.	Q= 4018 m ³ /s
2006. 05.30-06.07.	Q= 2083 m ³ /s
2006.08.08-11.	Q= 2966 m ³ /s maximális vízhozammal,

b./ Ezen a szakaszon a doborgazi vízmérce 11 éve működik. Az itt mért jellemző szelvény-középsébségek 0,74-1,12 m/s között változtak.

Itt a főmeder és a hullámtér vízszintje között továbbra is 3 m körüli szintkülönbség van, a magasabb érték a hullámtérre jellemző.

- c./** A Dunaremete és a Szap közötti szakasz állapota egységesen nem jellemezhető. Alacsony vízhozam esetén a dunaremete szelvény duzzasztás nélkülinek tekinthető. Magasabb (általában 2500 m³/s feletti medvei vízhozamnál) dunai vízhozam esetén az üzemvízcsatornán levezetett vízhozamok már ebben a szelvényben is befolyásolt állapotot teremtenek. A visszaduzzasztás határa a vízmegosztás mértékétől függően változik. A vízhozammérések során a dunaremete szelvényben 0,92 – 1,42 m/s sebességet mértünk. A szakasz alsó határában Ásványráló-Szap között a Bösi erőművön történő szakaszos vízátkötés napon belül változó mértékű visszaduzzasztást eredményez. Ezen a szakaszon a bösi üzemtől függően esetenként visszaáramlás is megindulhat.
- d./** A Szap, Vámosszabadi, Komárom szelvény vízállásait a Bösi erőmű vízátkötése, illetve az Öreg-Duna főmedrébe bevezetett vízhozam együttesen alakítja, de a meghatározó az erőművön átvezetett vízhozam mértéke. Ezen a szakaszon továbbra is jelentős napon belüli változások is kimutathatók, a bösi erőmű napon belüli szakaszos üzemelésének köszönhetően.